

REMISSVAR

2022-05-31

BO 2021-0052

Socialutskottet
registrator.riksdagsforvaltningen@riksdagen.se

Promemorian Barnets bästa vid fortsatt vård enligt LVU – Utredning som ett led i socialutskottets beredning av fråga om ändring i LVU

(dnr 1416-2021/22)

Inledning

Barnombudsmannen yttrar sig med utgångspunkt i uppdraget att företräda barns och ungas rättigheter utifrån FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen), som sedan 1 januari 2020, är lag. Barnombudsmannen beaktar även allmänna kommentarer och rekommendationer till Sverige från FN:s kommitté för barnets rättigheter (Barnrättskommittén).

Allmänt om betänkandet

Förslagen utgör flera viktiga steg på vägen mot att stärka placerade barns rättigheter. Det är fråga om barn som på många sätt är extra utsatta och som samhället har ett särskilt ansvar för.

Barnombudsmannen vill betona att de frågor som promemorian behandlar är komplexa och har stor påverkan på de berörda barnens rättigheter och livsvillkor. Det är därför angeläget att förslag som läggs är noggrant utredda och övervägda i alla delar och ur alla aspekter som har betydelse för barnet. Det är mot denna bakgrund glädjande att de analyser och resonemang rörande barnets rättigheter som Barnombudsmannen saknade i *Barnets bästa när vård enligt LVU upphör (Ds 2021:7)* i denna promemoria är grundligt utredda och beskrivna. Berörda artiklar i barnkonventionen är identifierade och det har gjorts en fördjupad och föredömlig analys av vad dessa artiklar innebär i förhållande till tvångsvård av barn och unga, särskilt utifrån den korta utredningstiden. Barnets rättigheter har även lyfts i förhållande till de förslag som läggs i promemorian.

Att barn och unga får komma till tals i alla frågor som rör dem är en av grundprinciperna i barnkonventionen (artikel 12). Barns åsikter kan inhämtas på olika sätt, inte bara genom direkta samtal med barn utan även genom att

exempelvis ta del av forskning eller liknande där barns åsikter framgår på ett utifrån ändamålet relevant sätt. Utredningen har här involverat barnrättsorganisationer och två ungdomar med egen erfarenhet av LVU. Antalet barn som varit direkt delaktiga är därmed för få för att det enbart därigenom ska gå att uttala sig mer brett om barns egna åsikter i frågorna.

Själva området LVU är tämligen ofta i fokus i det offentliga samtalet och det är inte ovanligt att nya utredningar genomförs. Många av de förslag som tagits fram har emellertid förblivit vilande och få faktiska förändringar har genomförts. Det är därför angeläget att de förslag som nu läggs fram och som tydligt stärker barnets rättigheter får bli verklighet.

10.2 En prövning i två steg

Barnombudsmannen tillstyrker förslaget.

Barnombudsmannen anser att det är en lämplig lösning att ha en prövning i två steg. Det är rimligt att först pröva om de omständigheter som ledde till ett beslut om vård har förändrats på ett genomgripande och varaktigt sätt, för att därefter i andra steget pröva om barnets hälsa eller utveckling riskerar att allvarligt skadas om vården upphör. Det tillåter en enklare hantering, liknande dagens, i de fall där de tidigare omständigheterna kvarstår. Det ger också möjlighet att i nästa steg ta ställning till nya grunder utifrån barnets bästa. Rättssäkerheten värnas vidare i och med att det då ska prövas i domstol.

10.3. En ny grund för fortsatt vård införs

Barnombudsmannen tillstyrker förslaget.

Barnombudsmannen delar helt bedömningen som görs i promemorian att en utökad möjlighet att besluta om fortsatt vård med stöd av LVU är en bättre lösning för att uppnå syftet att skapa trygghet, kontinuitet och stabilitet för barn än ett flyttningsförbud.

Om Sverige ska leva upp till åtagandena i barnkonventionen är den enda möjliga utgångspunkten i samband med tvångsplacering av barn att barnets bästa är avgörande. Det måste gälla avseende de inledande besluten men också när det är fråga om vårdens genomförande och vårdens upphörande. Det är barnet det handlar om, det är barnet som är huvudpersonen.

Tidigare utredningar vars förslag har innehållit en bedömning av barnets bästa har av vissa fått kritik för att begreppet är för oprecist och kan leda till rättsosäkra bedömningar. I promemorian konkretiseras de omständigheter som ska ingå i bedömningen på ett sådant sätt att det kommer att bli svårt att fortsatt hävda detta. De kriterier som har tagits fram är väl valda, tydliga och anknyter väl till barnets rättigheter enligt barnkonventionen.

10.4 Bestämmelsen ska vara tillämplig även för barn som är placerade med stöd av 3 § LVU

Barnombudsmannen tillstyrker förslaget.

10.5 Socialnämnden ska revidera vårdplanen

Barnombudsmannen tillstyrker förslaget.

Det är motiverat att vårdplanen för den fortsatta vården utgår från de skäl som en socialnämnd eller domstol har anfört till stöd för att vården ska fortsätta.

10.7 Ett särskilt beslut ska fattas som ska prövas av domstol

Barnombudsmannen tillstyrker förslaget.

Barnombudsmannen instämmer i bedömningen att beslut om fortsatt tvångsvård bör prövas av en förvaltningsdomstol eftersom det i dessa fall handlar om en ny grund som görs gällande som skäl för beslutet.

10.8 Möjligheten att begära hemtagning regleras och begränsas

Barnombudsmannen tillstyrker förslaget.

Barnombudsmannen anser detta vara en angelägen förändring. Föräldrar kan idag göra en ny hemtagningsbegäran omedelbart efter att en dom där frågan om vårdens upphörande prövats vunnit laga kraft. Det innebär för barnets del en ständig osäkerhet om var hen ska bo och hur den närmaste framtiden kommer att se ut, vilket kan leda till otrygghet och en försämring av barnets mående.

Barnombudsmannen instämmer också i att det utifrån ett synsätt om barnet som rättighetsbärare kan ifrågasättas om inte processbehörigheten för barn borde ändras och tillkomma även yngre barn. Här vill Barnombudsmannen tillägga att dessa barn helt saknar möjlighet att driva sin sak, utöver de övriga som nämns i promemorian, även i de fall där socialnämnden och föräldrarna är överens om att barnet vårdens helt ska upphöra.

Barnombudsmannen delar även utredningens inställning att frågan om barns processbehörighet är komplex och behöver utredas ytterligare, samt att barnets rätt till offentligt biträde bör ses över.

10.9 Flyttningsförbudet tas bort i LVU och flyttas till SoL

Barnombudsmannen tillstyrker förslaget.

Resonemangen i promemorian fångar in den kritik Barnombudsmannen lämnade i remissyttrandet rörande föregående förslag i *Barnets bästa när vård enligt LVU upphör (Ds 2021:7)*. Det vill säga att flyttningsförbudet är avsett att vara ett tillfälligt beslut för att fördröja ett barns återförening med vårdnadshavaren och inte är lämpligt att bygga en mer varaktig placering på.

Barnombudsmannen instämmer vidare i att parallella processer blir svårhanterligt och vill anföra att det även kan bli pedagogiskt komplicerat med parallella processer. Det kan vara snårigt för barn och föräldrar att förstå att det först kan komma ett besked om att vården med stöd av LVU upphör och sedan ett besked om att vården ändå fortsätter, men då med stöd av ett flyttningsförbud, trots att omständigheterna inte har ändrats.

10.10 Barnrättsperspektivet stärks genom att barn benämns i lagen

Barnombudsmannen tillstyrker förslaget.

Det är utifrån ett barnrättsperspektiv positivt att bestämmelser som är tillämpliga på barn genomgående kompletteras så att det står *barnet eller* den unge. Det är vidare positivt att definitioner av barn och den unge eller ung person förs in i 1 § LVU. Det skapar en tydlighet i vilka som avses och det innebär en tydligare koppling till barnkonventionens definition av barn.

Föredragande i ärendet har varit utredare Annelie Sjöberg. I den slutliga handläggningen av ärendet har t.f. biträdande avdelningschef Tove Björnheden deltagit.

Elisabeth Dahlin

Barnombudsman